

قیامت روز آشکار شدن حقیقت‌ها

برخی از انسان‌ها در اثر گناه و پیروی از هوا و هوس، راه دل را برای شهود حقایق از جمله حقیقت محض؛ یعنی خداوند متعال می‌بندند و با پیروی از وهم و خیال، راه تفکر را بر خویش مسدود کرده و سرمایه‌های انسانی خود را هدر می‌دهند. خداوند متعال درباره این افراد می‌فرماید:

﴿لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ
أُذُنٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ
الْغَافِلُونَ﴾^۱

اینان دل‌هایی دارند که با آن [حقایق را] دریافت نمی‌کنند، و چشمانی دارند که با آنها نمی‌بینند، و گوش‌هایی دارند که با آنها نمی‌شنوند. آنان همانند چهارپایان بلکه گمراه‌ترند. [آری] آنها همان غافل ماندگان‌اند.

اینها انسان‌هایی هستند که تغییر ماهیت داده و سرشت انسانی خود را از دست داده‌اند؛ لذا در قیامت نیز به صورت حیوان درمی‌آیند؛ اما می‌فهمند که

---

۱. اعراف: ۱۷۹.

حیوان شده‌اند. انسانی خواهند بود به شکل حیوان؛ لذا رنج می‌برند. اگر کاملاً حیوان می‌شدند رنج نمی‌بردند. قیامت، صحنه ظهور انسان‌ها با چهره واقعی‌شان است. قرآن درباره چگونگی حشر رباخواران می‌فرماید:

﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾^۱

کسانی که ربا می‌خورند، [در قیامت] بر نمی‌خیزند مگر مانند کسی که بر اثر تماس شیطان، دیوانه شده [و نمی‌تواند تعادل خود را حفظ کند؛ گاهی زمین می‌خورد، گاهی به پا می‌خیزد]. این، به خاطر آن است که گفتند: داد و ستد هم مانند ربا است [و تفاوتی میان آن دو نیست]. در حالی که خدا بیع را حلال کرده، و ربا را حرام [زیرا فرق میان این دو، بسیار است].

در تفسیر این آیه چنین آمده است:

«در این جمله شخص رباخوار، تشبیه به آدم مصروع یا دیوانه بیمار گونه‌ای شده که به هنگام راه رفتن، قادر نیست تعادل خود را حفظ کند و به‌طور صحیح گام بردارد.»

اکثر مفسران این احتمال را پذیرفته‌اند که آیه شریفه حال آنان را در قیامت و به هنگام ورود در صحنه رستاخیز ترسیم کرده است. گرچه بعضی می‌گویند: منظور تجسم حال آنها در زندگی این دنیا است؛ زیرا

عمل آنها همچون دیوانگان است، آنها فاقد تفکر صحیح اجتماعی هستند و حتی نمی‌توانند منافع خود را در نظر بگیرند و برای آنها مسائلی مانند تعاون، همدردی، عواطف انسانی و نوع‌دوستی، مفهومی ندارد و پرستش ثروت آن‌چنان چشم عقل آنها را کور کرده که نمی‌فهمند استثمار طبقات زیردست و غارت کردن دست‌رنج آنان، بذر دشمنی را در دل‌های آنها می‌پاشد و به انقلاب‌ها و انفجارهای اجتماعی که اساس مالکیت را به خطر می‌افکند منتهی می‌شود، و در این صورت امنیت و آرامش در چنین اجتماعی وجود نخواهد داشت؛ بنابراین، او هم نمی‌تواند راحت زندگی کند، پس مشی او مشی دیوانگان است.

اما از آنجا که وضع انسان در جهان دیگر تجسمی از اعمال او در این جهان است ممکن است آیه اشاره به هر دو معنی باشد، آری رباخواران که قیامشان در دنیا بی‌رویه و غیرعاقلانه و آمیخته با ثروت‌اندوزی جنون‌آمیز است، در جهان دیگر نیز به‌سان دیوانگان محسور می‌شوند ...

از پیامبر ﷺ چنین نقل شده که فرمود: هنگامی که به معراج رفتم دسته‌ای را دیدم به حدی شکم آنان بزرگ بود که هر چه جدید می‌کردند برخیزند و راه روند، برای آنان ممکن نبود، و پی‌درپی به زمین می‌خوردند، از جبرئیل سؤال کردم: اینها چه افرادی هستند و جرمشان چیست؟ جواب داد: اینها رباخواران هستند.^۱

تجسم اعمال در قیامت، یک حقیقت است؛ کسی که هتاک است و با آبروی مردم بازی می‌کند، حقیقتش مار است و در قیامت به صورت مار محسور می‌شود و کسی که مردم‌آزاری می‌کند، حقیقتش درنده است و در قیامت با همان حقیقت محسور می‌شود.

امام سجاد علیه السلام که در عرفات وقوف داشت، به زُهری فرمود: مردمی را که در

۱. تفسیر نمونه: ج ۲، ص ۳۶۵.

اینجا هستند چه قدر می‌دانی؟ گفت: صدها، همه حاجی‌اند و از اموالی که صرف کرده‌اند، خدا را قصد دارند و با ناله‌هایشان خدا را می‌خوانند، حضرت به او فرمود: ای زُهری، چه قدر سر و صدا زیاد است و چه قدر حاجی اندک است! زُهری گفت: همه این جماعت حاجی‌اند، آیا اندک‌اند؟

فرمود: ای زُهری، صورت خود را نزدیک من بیاور، او نیز صورتش را به سوی آن حضرت خم کرد، حضرت دست مبارکش را به صورت او کشید، سپس فرمود: به مردم نگاه کن. زهری می‌گوید: دیدم بسیاری از آنان به شکل حیوانات هستند.^۱

دنیا جای رسیدگی به پرونده انسان‌ها نیست؛ از این رو پرونده‌هایشان در دنیا بسته است و در قیامت باز می‌شود:

﴿وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَةً فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا﴾^۲؛

و کارنامه هر انسانی را به گردن او بسته‌ایم، و روز قیامت برای او نامه‌ای که آن را گشاده می‌بیند بیرون می‌آوریم.

﴿وَلَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾^۳؛

و کسانی که به آنچه خدا از فضل خود به آنان عطا کرده، بخل می‌ورزند، هرگز تصور نکنند که آن [بخل] برای آنان خوب است،

۱. مستدرک الوسائل: ج ۱۰، ص ۴۰ - ۳۹.

۲. اسراء: ۱۳.

۳. آل عمران: ۱۸.

بلکه برایشان بد است. به زودی آنچه که به آن بخل ورزیده‌اند، روز قیامت طوق گردنشان می‌شود.

روز قیامت روز ظهور حقیقت اعمال است، در آن روز به اهل جهنم خطاب می‌شود:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ﴾^۱

ای کسانی که کافر شده‌اید، امروز عذرخواهی نکنید؛ چرا که تنها به اعمالتان جزا داده می‌شوید.